

Posudek dizertační práce

Název práce	Česká free choice indefinita
Studijní obor	Obecná jazykověda
Autor/ka práce	Hana Strachoňová
Vedoucí práce	doc. PhDr. Mojmír Dočekal, Ph.D.
Oponent/ka	Jakub Dotlačil, Ph.D.

Posudek

Dizertační práce Hany Strachoňové představuje detailní analýzu free choice (FC) indefinit v češtině, jejímiž reprezentanty jsou zájmena tzv. řady *-koli(v)* (*kdokoli*, *kdekoli*, *jakýkoli* atd.).

Práce je velmi detailní a precizní jak v popisu teorií relevantních pro analýzu FC (kapitola 2), tak v přístupu k českým datům (hlavně kapitola 3). Jediné, co bych práci na obecné úrovni vytkl, je nižší míra originality ve vlastní teoretické analýze. Ta je představena ve čtvrté kapitole, ale je v podstatě kombinací sémantického přístupu z Aloni (2007b) s teorií blokování, jež vychází z idey Pereltsvaig (2006). Výběr právě téhle kombinace dává smysl. Co mi chybí, je zpřesnění těchto teorií při aplikaci na češtinu. Přitom se zdá, že prostor pro vylepšování teorií zde rozhodně je. V rámci sémantického licencování mi zůstává nejasné, proč subtriggering nehraje v češtině roli (až na některé výjimky, zmíněné v kap. 3) nebo proč generické věty nelicencují FC. Blokování jako příčina, proč se FC indefinita nevyskytují v negovaných větách, se mi zdá být na správné stopě, ale modifikace Pereltsvaig (2006) mi zůstává nejasná, jak shrnu níže. Zbylé výtky jsou marginálnější. Navzdory výhradám bych rád zdůraznil, že jde i tak o velmi povedenou, srozumitelnou a důkladnou práci, která snad v České republice zvýší zájem o formální sémantiku jako rámce vhodného pro studium jazykového významu.

Hamblinovská sémantika a blokování

Hamblinovská sémantika je představena příliš rychle a krátce a bojím se, že čeští lingvisté z ní budou zmatení. Popravdě, i mně byly některé věci nejasné. Stálo by za to věnovat téhle části více pozornosti a představit víc do detailu, jak probíhá kompozice, např. tak, že by nebyla rozepsána jen logická forma pro celou propozici, ale i některé mezistupně (například za pomoci lambda calculu). Některé formule jsou navíc mírně zavádějící, např. 554b,c mluví o množině propozic, ale v samotném zápisu, který se drží predikátové logiky, nikde žádná množina propozic není. Myslím, že tyhle záznamy mohou být spíš matoucí než vyjasňující.

Blokování by rovněž zasluhovalo větší pozornost k detailu. I když přijmeme závěr, že věta s FC a věta s negativním indefinitem vedou ke stejné interpretaci (562 a 563), to

samo o sobě nestačí na vysvětlení blokace. Trochu obecněji: k blokování elementu A elementem B dochází, když jsou splněny dvě podmínky: (i) A a B jsou v určité dimenzi stejné (nejčastěji: A a B mají stejnou interpretaci); (ii) A a B se v určité dimenzi liší (nejčastěji: A je komplexnější než B, A je obecnější než B). V případě indefinit je ukázáno, že podmínka (i) je splněna na úrovni vět. Pro podmínku (ii) je argumentováno na s. 247, ale ne na úrovni vět, nýbrž na úrovni lexikálních elementů. To ale přece nestačí – stručně řečeno, podmínky i a ii musí platit pro stejné elementy. Proč by například FC *cokoliv* měl být blokován specifickým výrazem *nic*, když v době inzerce těchto elementů není jasné, jaká bude interpretace věty? Pokud k blokování dochází na úrovni vět, není jasné, v jakém smyslu je například *Pavel nečetl nic* specifičtější než *Pavel nečetl cokoliv*.

Nějaké jiné vysvětlení je nutné. Například by se dalo říct, že syntaktické licencování je primitivnější než sémantické, jak je populární v analýze anaforičnosti (viz například Reuland, 2001, Primitives of binding, Reinhart, 2006, Interface Strategies: Reference-set Computation). Popřípadě by se dalo říct, že pokud jsou dva propoziční významy stejné, ten, který v sobě zahrnuje netriviální alternativy, je blokován tím, který žádné alternativy nemá. Ať tak nebo tak, preciznější vysvětlení blokování u indefinit je potřeba.

Další relevantní problém (který už ovšem přesahuje samotnou dizertaci, ale jehož vyřešení je velmi důležité do budoucna) je zjištění, jaké predikce vytváří blokování pro celý pronominální systém češtiny. Pokud spolu interagují FC a negativní indefinita, dochází také k blokování mezi FC a *ně-řadou* (*někdo*, *něco*) nebo *-si řadou* (*kdosi*, *cosi*)? Názor autorky by mě velmi zajímal a myslím, že tohle je téma, které by nám mohlo pomoci pochopit to, jakým způsobem blokování v jazyce funguje.

Drobné poznámky

s. 23, 24 – Definice DE není zcela jasná. Problém je, že se v ní operuje s množinami, ale v uvedených příkladech se objevují propoziční operátory. Ty se kombinují s propozicemi, ne s predikáty, čili příklady 9 a níže nejsou interpretovatelné, resp. definice DE se na ně nevztahuje.

kapitola 2 – Celkově dobré, i když na některých místech mě zarazilo používání českého překladu místo originálu (například s. 61). Myslím, že je lepší používat originální příklad, a pokud je nutné, přidat český překlad jako nezávislý příklad.

kapitola 3 – U korpusové studie je problém, že nevíme, nakolik je distribuce kontextů, shrnutá například na s. 218, odrazem licencování FC a nakolik je jen důsledek rozložení dat v samotném korpusu. Například univerzální modální sloveso se vyskytuje s FC desetkrát méně často než existenciální modální sloveso. Je tohle ovšem skutečně odraz licencování, nebo je to jen důsledek toho, že *muset* se vyskytuje mnohem méně často než *moci* v SYN2010? Co by bylo dobré je porovnat nalezenou distribuci s distribucí nezávislou na licencování FC. Podobně – velmi zajímavé tvrzení, že subtriggering může hrát roli u iterativní interpretace by stálo za to podpořit kontrastním srovnáním výskytu subtriggeringu v iterativních a v jiných kontextech.

kapitola 4, s. 250, příklady 575 – Zajímavé je, že v těchto příkladech nemohou stoupat klitiky do hlavní věty. To by značilo, že možná požadavek modality není nutný, důležité je pouze, jestli zanořená věta je CP (klitiky nemohou stoupat), nebo není CP (klitiky mohou stoupat).

Práce zcela splňuje všechny náležitosti kladené na dizertační práci v oboru

V Amsterdamu dne 14.11.2016

.....
Jakub Dotlačil, Ph.D.